

Ю. Запорожцева,
кандидатка педагогічних наук,
старша викладачка
кафедри педагогіки й андрагогіки,
комунальний заклад
«Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
e-mail: yulyaza@ukr.net

Персоналізація в навчанні як сучасний освітній тренд

Анотація. У статті представлено огляд одного з підходів до навчання, а саме: персоналізація. Підкреслено, що актуальність значення питання персоналізації зростає в період пандемії та воєнного стану через перенесення аудиторних занять в онлайн-режим. Наголошено, що у час, коли відбувається швидкий обмін великим об'ємом інформації, кардинально змінюються як освітній процес, так і роль його учасників, здобувачів та вчителів/викладачів. Такий процес сприяє самонавчанню людини та самовдосконаленню її особистих і професійних якостей протягом життя.

Ключові слова: персоналізація навчання, зміна ролей вчителя та учня, розвиток, особистість, освітній процес.

Y. Zaporozhtseva,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior teacher of the Department of Pedagogy and Andragogy,
Municipal Institution
«Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute»
of Zhytomyr Regional Council
e-mail: yulyaza@ukr.net

Personalization in education as a modern educational trend

Abstract. The article presents an overview of one of the approaches to learning, namely: personalization. It is emphasized that the relevance of the issue of personalization increases during the pandemic and martial law due to the transfer of classroom classes to online mode. It is emphasized that at a time when there is a rapid exchange of a large amount of information, both the educational process and the role of its participants, students and teachers are radically changing. Such a process contributes to a person's self-education and self-improvement of his personal and professional qualities throughout his life.

Keywords: personalization of learning, changing the roles of teacher and student, development, personality, educational process.

Сьогодення характеризується зміною філософії освіти, що проявляється в її трансформації – освітній процес змінюється від традиційного лекційного формату в бік інноваційних методів, спрямованих на реалізацію принципу дитиноцентризму, який скеровує освітній процес на особистісне навчання кожного здобувача освіти, враховуючи його власний досвід, уміння самостійної роботи, рівень сформованих/несформованих компетентностей та індивідуальний стан цифрової грамотності. Одним з таких методів навчання є персоналізація.

Вступ. Епоха цифровізації знаменується тим, що великий обсяг важкої та психологічно агресивної інформації суттєво впливає на людину, і тому важливе стає менш помітним. Тож вкрай необхідно, щоб у сучасний освітній процес запроваджувались такі технології, де б здобувачі освіти вчилися знаходити потрібну інформацію, уміли її аналізувати, співставляти, визначати, чи не є вона фейковою, та застосовувати тільки потрібну та корисну. Виходячи з цього, освітній процес має бути інноваційним, цікавим, захоплюючим, персоналізованим для підготовки кваліфікованого фахівця.

Для задоволення сучасних вимог суспільство та економіка потребують конкурентоспроможних та кваліфікованих спеціалістів. Навички до самостійної роботи, а саме вибір методів, технологій навчання педагогами в освітній діяльності суттєво впливає на фахову підготовку майбутніх спеціалістів. Тому організація освітнього процесу в сучасних умовах та відповідно до ситуації вимагає додаткової підготовки педагогів до структури занять, створення методичних розробок залежно від очікуваних результатів навчання, інноваційних видів діяльності, модернізованих підходів до навчання.

Персоналізоване навчання є одним з таких методів, яке передбачає систематичне створення для здобувачів освіти ситуацій вибору, проблемних кейсів. Враховуючи викладене, доцільно більш глибоко розкрити питання персоналізації в контексті представлення суті поняття «персоналізоване навчання» з наведенням прикладів індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти із застосуванням цифрових технологій.

Викладення основного матеріалу. Завдяки стрімкому розвитку технологій, персоналізоване навчання стає все популярнішим та ефективнішим. У реальному часі адаптивні навчальні технології пристосовуються до здобувача освіти, забезпечують його та викладача аналітикою освітнього процесу. Тому певні освітні заклади дедалі більше звертають увагу на дані технології. Це призводить до вибору педагогами нових методів та технологій навчання, зокрема інноваційних, інтерактивних, з використанням електронних дидактичних матеріалів, оскільки лекційний формат, який здебільшого використовувався до пандемії COVID-19, сьогодні вже не є актуальним.

Так, освітній розвиток особистості здобувача освіти, рівень його гнучких навичок проектується за очікуваним результатом, що дозволяє та пропонує персоналізована модель навчання. Саме вона надає можливість досягнути високих результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних державних нормативних документах України поняття індивідуальної освітньої траєкторії представлено як «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їхньої складності, методів і засобів навчання» [1]. Не так давно поняття персоналізації в Україні з'явилося в освітніх документах. Загальноприйняте визначення змісту поняття «персоналізоване навчання» відсутнє сьогодні в Україні. У зв'язку з непередбаченим виникненням всієї світової пандемії МОН України розробило «Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти» (24.06.2020 р.), у яких вперше дається тлумачення персоналізації. Персоналізація – це «здатність створювати навчальне середовище, яке дає змогу студентам реалізувати власні цілі, темп та/або спосіб навчання» [2].

На думку авторського колективу (Д. Єрмаков, П. Кирилов, Н. Корякіна, С. Янкевич), персоналізація передбачає орієнтацію на активність, самостійність, ініціативність того, хто навчається. Завдання педагога – створити умови для максимального розвитку індивідуальності, потенціалу особистості здобувача освіти [4]. Здобувач освіти є суб'єктом сумісної освітньої діяльності та має можливість будувати власну освітню траєкторію з урахуванням власних особливостей та потреб розвитку. Персоналізована освіта – це процес, спрямований на розвиток особистісного потенціалу того, хто навчається [6]. Отже, персоною в контексті освітнього процесу є особистість, яка керується сучасними вимогами сьогодення. Таким чином, процес уособлювання навчання, якому притаманні властивості конкретної людини, її потреби і можливості, створення освітнього процесу для кожної конкретної особистості є персоналізацією. Також поняття «персоналізація» використовується у системі освіти як один із принципів виховання. Тому ми розуміємо поняття «персоналізація» як адаптивний процес, можливості якого спрямовані на задоволення навчальних потреб здобувачів освіти.

Персоналізація освітнього процесу зумовлена багатоманітністю визначень цього явища та є об'єктом дослідження багатьох сучасних науковців. Цей процес має бути пов'язаний із задоволенням особистих освітніх потреб, прагненням до самореалізації та зростанням потреби в опануванні нових компетентностей чи вдосконаленні вже наявних вмінь, корегуванням власної освітньої траєкторії розвитку.

У зв'язку з переведенням освітнього процесу в онлайн-формат виникають проблеми, пов'язані з обмеженням аудиторних занять, що впливає на якість освіти. Тому МОН України вбачає можливим впровадження змішаного навчання в закладах освіти. Ефективність цього підходу пояснюється тим, що час безпосереднього спілкування з педагогом раціональніше використовується для групової та індивідуальної роботи із здобувачами освіти.

У виборі стратегії викладання персоналізованого навчання, на відміну від індивідуалізованого та диференційованого, центральну роль відіграє зв'язок між отриманням знань і розвитком когнітивних навичок, а також суттєва роль належить розвитку навичок критичного мислення, комунікації, активній взаємодії та міжособистісній комунікації, креативності; навичок роботи з даними, засобами комунікації і технологіями; розвитку життєвих навичок та наскрізних вмінь.

Враховуючи попередній аналіз щодо суті освітнього середовища та персоналізованого навчання, приходимо до висновку, що персоналізоване освітнє середовище у закладі освіти – це сукупність умов, які створюють підґрунтя для максимального розвитку індивідуальності здобувача освіти та усвідомлення ним власної особистості. Так,

- персоналізованим навчанням мають керувати люди, а не технології;
- воно має поєднувати учня/студента через співпрацю, вразливість і людський контакт, а не ізолювати дітей через індивідуальні завдання, змагання чи культуру осоромлення;
- програма персоналізованого навчання має включати інтереси дітей, але і розширювати їхній життєвий досвід, а не обмежувати обраними хобі;
- у персоналізованому навчанні маємо використовувати оцінювання, щоб краще пізнати учнів/студентів, а не для порівняння, змагання чи категоризації здобувача освіти;
- воно має давати можливість здобувачеві освіти співпрацювати у великій групі, малих групах, а також виконувати завдання самостійно;
- персоналізоване навчання розуміє індивідуальні потреби в контексті цілої колективної спільноти, а не робить навчання просто індивідуальним;
- воно дає структуру, у якій здобувачі освіти беруть на себе відповідальність за власні рішення. Технології не повинні керувати процесом навчання і обмежувати автономію здобувача освіти. Технології в персоналізованому навчанні – допоміжний інструмент, що має зберігати і підсилювати людський зв'язок, а не розпорошувати колектив [4].

Для роботи в цифровому освітньому середовищі свідомий здобувач освіти вибирає для себе комфортні умови, зручний час і темп навчання, зосередившись на процесі пізнання, і, найголовніше, створює індивідуальну траєкторію навчання та керує нею, що дає позитивний результат у розвитку всіх пізнавальних процесів особистості, формуванні навичок самостійної роботи, умінні визначати цілі та досягати їх у своєму житті.

Представлене дослідження демонструє, що при використанні персоналізованого методу навчання здобувач освіти, який використовує власні ресурси, вміє ефективно управляти індивідуальною освітньою траєкторією, отже, може корегувати управлінське рішення, обирає адекватний рівень навчальних досягнень.

Висновки. У нашому дослідженні проблема реалізується через використання та застосування в освітньому процесі персоналізованого підходу як методу, так і моделі. Аналіз досліджень і публікацій стану представленої

проблеми персоналізованого підходу до навчання дозволяє зробити висновок, що таке навчання являє собою особистісно орієнтований процес, який будується на основі співпраці, партнерства між викладачем та здобувачем освіти, де останній є активним суб'єктом діяльності. Педагог для здобувача освіти є наставником, консультантом, координатором траєкторії освітнього розвитку.

Персоналізоване навчання спрямоване на розвиток індивідуальних здібностей та потреб кожного здобувача освіти й дає можливість формувати й розвивати особистість, здатну до самореалізації, відповідальності тощо. Персоналізована модель навчання дає змогу підтримувати інтерес до освіти, стимулювати бажання безперервно вчитися, формувати критичне, дослідницьке та проєктне мислення, створювати умови для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій, розвивати культуру спільної діяльності в навчальному та позанавчальному процесах.

Проблема персоналізації в освіті сучасна та відносно нова, тому перспективи подальших досліджень цього феномена пов'язуємо з розробкою організаційно-педагогічних умов упровадження управління власною траєкторією здобувача освіти, розробкою навчально-методичного забезпечення персоналізованого підходу до навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту» / Верховна Рада України. (2145-VIII від 05.09.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Ministry of Education and Science of Ukraine. Recommendations for the introduction of blended learning in institutions of professional higher and higher education. 24.06.2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-u>.
3. Гончаренко С., Володько В. Проблеми індивідуалізації процесу навчання. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1. С. 63–71. URL: zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti (in Ukrainian).
4. Локарева Г. В., Бажміна Е. А. Персоналізація в освіті: управління студентами власною траєкторією навчання засобами цифрових технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 86, № 6. С. 187–207. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4103/1954>.
5. Руденко Т. Б. Підготовка майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до застосування індивідуальних освітніх траєкторій діяльності учнів у навчально-виховному процесі : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук, спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Одеса, 2015.